

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.10803170>

Accepted: 01.02.2024

Meslek Liselerini Daha Yetenekli Öğrencilerin Tercih Etmesi İçin Yapılabilecek Çalışmalar

Studies That Can Be Done To Ensure That More Talented Students Prefer Vocational High Schools

Rabia OLGUN

Erbaa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Erbaa
rbolgun60@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-2222-7690>

Adem ÖZDEMİR

Erbaa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
ademozdemir27@hotmail.com, <https://orcid.org/0009-0009-0570-7789>

Elif DOĞAN

Ali Rıza Önder Anaokulu
bst13dr16@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0004-7725-5471>

Nagihan ÇITAK

Erbaa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
n_ayasan@hotmail.com, <https://orcid.org/0009-0009-1156-4243>

Hasan AKGÜL

Şehit Aydoğan Aydın Spor Lisesi
akgullhasan@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-4069-6630>

Özet

Ekonomik olarak gelişmiş ülkelerin nitelikli insan gücüne sahip oldukları görülmektedir. Nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için bireyin kendi bilgi ve yeteneklerini tanıması, ilgi ve yeteneklerine uygun mesleklerin tercih etmesi kaçınılmazdır. Mesleki ve teknik eğitim veren liseler bu anlamda farklı meslek alanlarında bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayarak, ihtiyaç duyulan nitelikli ara elamanı yetiştirmek amacıyla kurulmuşlardır. Ancak bu okullar çoğu öğrenci tarafından tercih edilmemektedir. Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim veren bu okulları daha yetenekli öğrencilerin tercih etmesi, daha nitelikli ara elaman yetiştirmek açısından önemli görülmektedir. Bu çalışmada, mesleki ve teknik eğitim veren liselerin daha nitelik öğrencilerin tercih etmesi için neler yapılabileceği literatür ışığında belirlenmeye çalışılmıştır. Yeterli mesleki rehberlik, istihdam sorununun çözülmesi, okulların modernize edilerek kullanılan araç ve teçhizatın sektörle uyumunun sağlanması, ailelerin bilinçlendirilmesi, yükseköğretime yönelik olarak bu okullarda kazandırılmaya çalışılan bilgi ve becerilere yönelik sorulara sınavlarda yer verilmesi bu okulların tercih edilmelerini artıracak başlıca etkenler olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki ve Teknik Eğitim, Meslek Lisesi, Mesleki Eğitim, Mesleki Eğitimin Önemi

Abstract

It is seen that economically developed countries have manpower. It is inevitable for the individual to train qualified manpower, recognize his own knowledge and abilities, and choose professions that suit his interests and abilities. In this sense, high schools that provide vocational and technical education have been established in order to meet the social needs and expectations of individuals in different professional fields and to train intermediate staff for need packages. It is not preferred by either. It is observed that these schools, which provide vocational and technical education in Turkey, are preferred by more talented people and provide more comprehensive intermediate staff training. You can also use technology to make it easier for you to use the information you need to study literature. Adequate vocational education, continuing employment problems, modernization of schools, making the tools and equipment used suitable for the sector, raising awareness of families and making cuts in the exams for the knowledge and skills sought to be acquired in these schools. Cuts for higher education were determined to increase the preference of these science schools.

Keywords: Vocational and Technical Education, Vocational High School, Vocational Education, Importance of Vocational Education

1. Giriş

Belirli ekonomik gelişmişlik düzeyini yakalayan ülkelerin dünyada söz sahibi olduklarını gerek günümüz ülkeleri gerekse de tarih sayfalarında yer alan ülkeler incelendiğinde görmekteyiz. Dünya ekonomisinde söz sahibi olabilmek özellikle nitelik insan gücü yetiştirmeye bağlıdır. 21. Yüzyılın teknolojisi bütünleşmiş, çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikli, eğitilmiş insan gücüne sahip ülkelerin dünya ekonomisini yönettiklerini görmek mümkündür. Eğitim, bireyin çevresine uyum sürecini geliştiren, kendini yeteneklerini tanımasına ve kendini gerçekleştirmesine yardımcı olan bir süreçtir. Eğitimin gerek bireyin kendini geliştirmesi gerekse de yaşadığı çevre ve dünya ile uyumunu sağlamasına yardımcı olacak yerel ve evrensel diyebileceğimiz bazı işlevleri bulunmaktadır (Cice, 2019). Eğitim kurumlarından ülkenin istediği niteliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi ancak doğru eğitim politikaları ile mümkündür. Uluslararası düzeyde yarışabilmek, üretimde söz sahibi olabilmek için ülkelerin eğitim politikalarını etkin olarak hazırlamaları ve bu politikaları en verimli biçimde hayata geçirmeleri gerekmektedir. Bir ülkedeki insanların tutum, davranış, bilgi ve yeteneklerini olumlu bir şekilde değiştirebilmek için politika belirleyicilerin eğitim politikaları üzerinde özenle durmaları gerekir (Çakır, 2017). Eğitim yoluyla ancak birey belirli bir kimliğe kavuşabilir ve toplumsal kimliğe olumlu katkı sunar. Bu nedenle eğitim bireyin ve ülkenin dünya standartlarına ulaşmasında son derece önemli görülmektedir. Bu anlamda mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarının niteliği, eğitimin etkililiği önemli görülmektedir.

Mesleki ve teknik eğitimin kavramsal olarak ne ifade ettiğine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Bu nedenle farklı tanımlara yer vermek, konunun anlaşılabilirliği açısından önemli görülmüştür. Çelik (2013: 4-5) meslek kavramını “insanlar yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü” olarak tanımlamaktadır. Mesleki eğitimi ise “toplumsal hayatın her alanında ihtiyaç duyulan mesleklerde kalifiye elemanlar yetiştirilmesi için gerekli bilgilerin verildiği ve becerilerin kazandırıldığı eğitim” olarak tanımlamaktadır. Bireyin toplum içinde sağlıklı ve normal bir yaşam sürmesi topluma yararlı bir meslek sahibi olması ancak mesleki eğitim ile mümkün olmaktadır. Alkan ve arkadaşları (1998: 4) mesleki

eğitimi; “Bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme süreci” olarak tanımlamaktadırlar.

Mesleki eğitim bilgi, beceri ve uygulamaların teknolojik gelişmeler doğrultusunda öğrencilere sistematik ve planlı bir şekilde verilmesini sağlayan, yaşamın her döneminde bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına uygun cevaplar bulabildiği bir eğitim sistemidir (Şaşmaz, 2012). Uçar ve Özerbaş (2013: 242) ise mesleki ve teknik eğitim “alanında diplomanın yanı sıra çeşitli programların yer aldığı örgün ve yaygın eğitim kurumları” olarak tanımlamıştır. Mesleki eğitim pratik yaparak bireyin becerilerini geliştirdiği, temel bilimsel bilgiler elde ettiği, küreselleşen dünyada kendine uygun mesleğin yeterliliğine sahip olduğu, üretken ve ehil iş gücünü yetiştirmeyi hedefleyen bir sistem olarak da tanımlanabilmektedir (Eksioglu, 2013: 7).

Mesleki eğitim sistemi ile ilgili bir rapor hazırlayan Altay ve Üstün (2011: 3), mesleki ve teknik eğitimi, “milli eğitim sistemi bütünlüğün içinde endüstri, tarım ve hizmet sektörleriyle birlikte her türlü mesleki-teknik eğitim hizmetlerinin planlanması, araştırılması, geliştirilmesi, organizasyonu ve eş güdümü ile yönetim, denetim ve öğretim etkinliklerinin bütünü” şeklinde tanımlamaktadır. Mesleki eğitim, bireyleri sanayi, ticaret ve hizmet alanlarında istihdam etmeleri için nitelikli olarak yetiştirmek için gerekli olan eğitimi veren kurumlardır.

Mesleki ve teknik eğitime ilişkin yukarıda farklı kaynaklardan verilen tanımlarda gösteriyor ki mesleki ve teknik eğitim bireylerin istihdam edilebilirliklerini artırmakta ve çeşitli beceriler edinmelerine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle mesleki ve teknik eğitimin güncel gelişmeler ışığında ilgili sektörler ile iş birliği yaparak, gelişen dünyaya uygun sosyal ve ekonomik ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde verilmesi ve sağlıklı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin temelleri 12. yüzyıldan 18.yüzyıla kadar geleneksel metotların kullanıldığı esnaf ve sanatkârlar tarafından yürütülmüştür. Ahilik adıyla Selçuklular zamanında kurulmuş olan esnaf ve sanatkârlar teşkilatının Osmanlı döneminde Loca ve Gedik isimlerini alarak devam ettirildiği görülür (Tarlakazan, 2013: 71). 19.yüzyıla kadar “çıraklık” olarak gelen mesleki ve teknik eğitim süreç içinde “ıslahhane” adını alarak çok sayıda mesleki ve teknik okul ile varlığını sürdürmüştür. Cumhuriyet dönemine kadar eğitim politikaları içinde yer verilmeyen mesleki ve teknik eğitimin çoğunlukla yerel yönetimler ve esnafın çabalarıyla sürdürüldüğü görülmüştür (Demir ve Şen, 2009: 42).

Cumhuriyete kadar okulların farklı bakanlıklara bağlı olarak hizmet verdikleri, Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı içinde mesleki ve teknik öğretim ile ilgili herhangi bir dairenin kurulmadığı görülmektedir. Cumhuriyet ile birlikte mesleki ve teknik eğitimin bir devlet politikasına dönüştüğü görülür. 1927 yılında MB’nın görev ve hizmet alanı içine alınan mesleki ve teknik eğitimin 1933 yılında kurulan Mesleki ve Teknik Tedrisat Umumi Müdürlüğü tarafından yürütüldüğü görülmektedir. 1941 yılında bu kurum yerine Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Müsteşarlığı, 1960 yılında Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü, Ticaret Öğretimi Genel Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmaya gidilmiştir. 1992’de yayınlanan 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik ve Erkek Teknik Eğitimi, Sağlık İşleri Daire Başkanlığı, Çıraklık Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. 2011 yılındaki 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile mesleki ve teknik eğitimin yürütülmesinden sorumlu alt birim olan Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü adı altında birleştirilmiştir. Benzer şekilde Yaygın mesleki eğitim ile açık öğretim kurumları da Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü adı altında toplanmıştır (Tarlakazan, 2013; Şahin ve Üstüner, 2014). Türkiye’de Endüstri, Sağlık, Teknik ve Endüstri, Ticaret, Turizm, Kız, Tarım Meslek Liseleri, Spor Lisesi ve Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi gibi birçok türde mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumu bulunmaktadır.

2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Amacı

Mesleki ve teknik eğitim bireye bireylerin yeteneklerine uygun ortamlar sağlayarak becerilerini geliştirmeyi ve çalışma ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin hem bireysel hem de toplumsal amaçlarının olduğu söylenebilir. Mesleki ve teknik eğitim bir taraftan bireyi hayatını sürdürebileceği bir meslek edinmesini ve ilgi alanlarına göre gelişmesini hedeflerken diğer taraftan da toplumun beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda ihtiyaç duyulan insan gücünü sağlamayı amaçlamaktadır (Kam, 2013).

Mesleki eğitimin diğer bir amacı ise ülkedeki işsizlik oranlarını azaltarak ihtiyaç duyulan iş kollarında çalışabilecek ara elaman ihtiyacını karşılamaktır. Bu nedenle meslek liselerini tercih oranlarının yüksek olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü mesleki ve teknik eğitim bireye istihdam sağlayarak, aynı zamanda toplumun da beklentileri karşılayacak ve refahına katkı sağlayacaktır (Bozgeyikli, 2019). İhtiyaç duyulan nitelikli elamanın ve çalışma gücünün ancak nitelikli bir mesleki eğitim süreci ile mümkün olabileceği söylenebilir.

Mesleki ve teknik eğitim öğrencilerin belirli bir meslek alanında iş yapabilmesi, istihdam edilmesi için temel yeterlilikleri kazandırmayı da amaçlar (Doğan, 1983). Türkiye’de istihdama yönelik mesleklerde ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi ve bu ihtiyacın giderilmesi mesleki eğitim sayesinde gerçekleşmektedir. Bu ihtiyaç göz önüne alındığında, ihtiyaçların giderilmesi için mesleki eğitimin nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi gerekir (Şaşmaz, 2012).

Teknolojinin hızlı ilerlemesi, ortaya çıkan yeni meslekler ve ihtiyaç alanları toplumu her yönüyle etkilemektedir. Değişime ayak uydurabilmek ancak mesleki eğitimle sağlanabilir. Mesleki ve teknik eğitimin toplumun ve piyasanın ihtiyaçlarını gözeterek gerçekleştirmek ülkenin ekonomik olarak gelişmesine katkı sağlayacaktır. Mesleki ve teknik eğitimde öğrenci okulda öğrendiği bilgiyi ve kazandığı beceriyi, toplumsal hayatta uygulayarak kalıcı hale getirmeli ve öğrencinin öğrenim süreci boyunca yaptığı staj uygulamaları düzenli takip edilmelidir. İşletmelerden sorumlu işverenin de okulla iş birliği yaparak, öğrencilerin mesleki gelişimine ve mesleki eğitimin kaliteli hale gelmesine katkı sağlamalıdır (Vurucu, 2010). Sektörel ihtiyaçların belirlenmesi ve bu ihtiyaçlara yönelik mesleki eğitimin okullarda sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için okul ile farklı iş sektörlerinin işbirliği içinde olmaları, ihtiyaç ve beklentilerin doğru belirlenmesi kadar okullardaki eğitimin niteliğini de olumlu yönde etkileyebilir.

Kolektif çalışmayı başarabilen, bilimsel bilgiye ve düşünceye önem veren, kişilik ve sosyal gelişimi destekleyen eylemleri hayata geçirebilen bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir (Aykaç, 2002). Bu nedenle mesleki ve teknik eğitim öğretmenlerinin de güncel bilgi ve beceriler ile donatılmış olmaları, yenilikleri takip ederek teknolojiyi kullanabilen, derslerde farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanıp uygulayabilen, atölye, laboratuvar ve sınıf kullanımını kavrayan özellikte olmaları mesleki eğitimin ilkeleri olarak benimsenmelidir (Kam, 2013).

3. Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi

Türkiye’de örgün olarak mesleki ve teknik eğitimin mesleki ve teknik liselerde verildiği görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitim bireyin yetenek ve ilgi alanlarına uygun iş ve mesleklere hazırlanmasına sağlar, iş ve meslek sahibi bir birey olarak toplum içinde yerini almasına yardımcı olur (Dikmen, 2007). Aynı zamanda ülkeler açısından da mesleki ve teknik eğitim son derece önemlidir. Ülkelerin ekonomik kalkınmasında çok önemli bir işleve sahip olan mesleki ve teknik eğitim, sektörün ve piyasanın ihtiyaç duyduğu ara elamanın yetiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Özer, 2020). Türkiye’de kalkınma planları ve şuralar ile mesleki eğitimin kalitesini artırmaya yönelik yeniden yapılandırma çalışmaları

yapılsa da, uygulanan politikalar nedeniyle mesleki ve teknik eğitim istenilen düzeye getirilememiştir (Somuncu, 2020). Ancak sektörün duyduğu ihtiyacı karşılayabileceği çok fazla alternatifin olmadığı ülke koşullarında, politika yapanlar ile iş sektörünün işbirliği kaçınılmaz görülmektedir.

Teknolojideki hızlı değişim ile birlikte sanayide birçok sektörde nitelikli insan gücüne olan ihtiyacı artırmıştır. Toplumun beklentileri ve ihtiyaçları ile birlikte bireyin bilgi ve becerileri doğrultusunda mesleki eğitim alması zorunlu hale gelmiştir. Mesleki eğitimin iş dünyasına yön verebilmesi için bu değişimde mesleki yeterliliğin ön plana çıkarılması, istihdamın artırılarak kalkınmanın istenilen düzeyde sağlanabilmesi için mesleki eğitimin önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır (Binici ve Arı, 2004).

Bilgiye ulaşmak ve teknolojiyi etkili bir şekilde kullanmak ülkelerin önemli eğitim hedefleri içinde yer almaktadır. Bilimsel bilgi ile birlikte mesleki eğitimin güncellenerek yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Çünkü meslek lisesi öğrencilerinin iş piyasasında doğrudan istihdam edilebilmeleri piyasanın beklentilerine uygun eğitim süreçleri ile mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmalarına bağlıdır. Kam (2013) Türkiye'nin diğer ülkeler ile rekabet edebilmesi devlet kurumlarının, özel sektörün ve sivil toplum örgütlerinin birlikte hareket etmesine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle kaliteli bir mesleki eğitim olursa toplumun yaşam standardı yükselir, nitelikli insan gücü kaynağı sağlanmış olur ve ülkeler kalkınır. Mesleki eğitim bireylere meslek sunarken aynı zamanda topluma da işinde başarılı, yaptığı işin farkında olan kişileri kazandırır. Bunun bilincinde olan ülkelerde kaliteli insan gücünün yükselmesiyle içinde buldukları toplumun hayat standartlarının yükseleceğine inanılmaktadır (Demir ve Şen, 2009).

Dünyadaki teknolojik gelişmeler, bilgi ve iletişim sistemlerinde meydana gelen gelişmeler dünyada ekonomik ve siyasi sınırların kalkmasına neden olmakta ve bu küresel ekonomi ve siyasi ortama uyum sağlayamayan toplumlar çağın gerisinde kalmaktalar. Küreselleşmenin bir sonucu olarak dünya tek bir pazar niteliğine dönüşmüştür. Dikmen (2007) ülkeler arasında küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan yarış ortamıyla birlikte nitelikli ve eğitilmiş insan gücünün öneminin arttığını belirtmektedir.

Nitelikli işgücüne sahip olan ülkeler iyi bir ekonomiye de sahip olabilirler. Nitelikli iş gücünü sağlamanın yolu ise iyi planlanmış ve doğru yönetilen bir mesleki eğitim ile mümkün olabilir. Sahin ve Fındık (2008) yapmış oldukları çalışmada Türkiye'de nitelikli insan gücünün yetersiz olduğunu, her alana özgü yeterli mesleki bilgi ve beceriye sahip çalışanlar bulmanın zor olduğunu belirtmişler, bunun nedeni olarak ise üniversite düzeyinde yeterince mesleki eğitimin önemsenmediğini belirtmişlerdir.

Ortaöğretim kurumlarının olarak meslek liselerinin temel görevi, nitelikli insan gücünü yetiştirmek ve sektörün ihtiyaçlarını karşılamaktır. Eğitim sisteminde ortaöğretim ilköğretimden sonra gelip üniversiteye kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Ortaöğretim okulları hem öğrencileri yükseköğretime hazırlama misyonuna sahiptirler hem de üniversite hedefi olmayan öğrenciyi ortaöğretim sonrası iş hayatına hazırlamak için gerekli kazanımı ve donanımı sağlayacak tek kurumdur (Dikmen, 2007; Korkmaz ve Şahin, 2013; Şahin ve Bülbüloğlu, 2019). Bu nedenle ortaöğretimde özellikle mesleki ve teknik eğitim pozisyonunda yer alan okullar nitelikli insan sermayesini yetiştirmek açısından önemlidirler.

Öğrencilerin mesleki ve teknik eğitim veren okulları tercih etme nedenlerine ilişkin yapılan çalışmalar bu okulların niteliğini artırmaya ve başarılı öğrencilerin bu okulları tercih etmelerinin önündeki engelleri belirleyerek etkili öneriler geliştirmeye odaklanmıştır. Bu çalışmada da konu ile ilgili araştırmalar incelenerek, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin tercihlerine etki eden faktörlerin neler olduğu literatür ışığında tespit edilmeye çalışılmış ve yapılan çalışmalar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Günümüz Türk Eğitim Sistemine göre ortaöğretim kurumuna geçiş yapacak öğrencinin tercihini belirleyici etken fonksiyon akademik başarısıyla doğru orantılı olan sekizinci sınıf

sonunda girmiş olduğu LGS sınavıdır. Öğrenci tercihlerini bu sınavda aldığı puan sonucuna göre oluşturmaktadır. Puanla öğrenci alımı yapan liselerin dışında kalan diğer liseleri tercih etmesinde ise farklı faktörler etkili olmaktadır. Bu araştırmanın problemi, mesleki ve teknik liseleri daha yetenekli, akademik başarısı daha yüksek öğrencilerin tercih etmeleri için neler yapılabileceğinin literatür ışığında incelenmesidir.

4. Meslek Seçiminin Önemi ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

Mesleki liselerinin tercih edilip edilmemesi bireyin meslek seçimi ile ilgili bir durum olarak değerlendirilmelidir. Öğrencilerin kendi kişisel özelliklerine, ilgi, istek, yetenek ve ihtiyaçlarına uygun olan ve maddi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir gelir elde edebilecekleri bir mesleğin seçilmesi olarak meslek seçimi tanımlanabilir. Bireyin madden ve manen tatmin olması bireyin kendisini tanıyıp, yetenek ve becerilerin farkına vardıldıktan sonra kendisine en uygun mesleği seçmesine bağlıdır. Meslek seçimi bu açıdan bireyin mutluluğu ile doğrudan ilişkili bir konu olarak görülebilir. Mutlu bireyler ise mutlu toplumların olmazsa olmazıdır. Bireyin toplum içinde bir statü sahibi olması, insanların kendisine saygı duyması bireyin ruhsal olarak doyuma ulaşmasına yardımcı olur. Bu nedenle meslek seçimi ve ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik liselere gidip gitmemeye karar verme bireyin hayatındaki en önemli kararlardan birisi olarak değerlendirilebilir (Kızıltan, 2005). Bu bağlamda meslek seçiminin önemi açıktır. Mesleki ve teknik lise tercihi ise bireyin doğrudan yetişkinlikte yapacağı meslek konusunda belirleyici olabilmektedir.

Meslek seçerken birey ya kendi kişilik özelliklerini, yeteneklerini veya maddi kazanç ve sosyal statü elde etme amacıyla meslek seçimi yapar. Ancak bireyin meslek seçiminin etkileyen bazı faktörler olduğunu belirten Kılıç (2008), özellikle ortaöğretim döneminin meslek seçiminde etkili olduğunu belirtmektedir. Çünkü bu dönemde birey hangi mesleği yapacağına ilişkin bir karar verir ve kararları doğrultusunda eğitim hayatını ve çalışmalarını sürdürür. Ortaöğretim dönemi aynı zamanda ergenlik dönemi olarak bilinmektedir. Bu nedenle bireyin kendi ilgi ve yetenekleri, kapasitesinin ne olduğu konusunda kendisini tanıma güçlüğü çekebilmektedir. Bu durum bireyin kendisine uygun olmayan bir meslek seçmesine neden olabilmektedir. Henüz kapasitesini tam olarak bilemeyen birey kendi kapasitesinin çok üstünde veya tam tersi kapasitesinin çok altında bir meslek tercihi yapabilir (Şahin, 2019). Böyle bir durum hem bireyin mesleğini severek yapmasının önünde bir engeldir hem de ülke insanının kapasitesinin altında işler seçmesinden dolayı yetenekli insan gücü kaybı olarak değerlendirilebilir.

Bireyin sevdiği ilgi duyduğu ve o alanda yeterli beceriye sahip olduğu bir meslek tercihinde bulunması gerekir. Bu şekilde yapılan bir meslek tercihi bireyin mutlu ve mesleki anlamda başarılı olmasına sağlayacaktır (Kılıç, 2008). Meslek sadece gelir elde edilen bir iş kolu olarak görülmemelidir. Vaktinin çoğunu çalışarak geçirmek durumunda olan bireyin işini sevmesi kendi sağlığı ve mutluluğunu, ailesinin ve toplumun huzurunu olumlu olarak etkileyebilmektedir.

Bireyin meslek seçimini etkileyen en önemli etkenlerden birisi de aile ve çevrenin beklentileri olabilmektedir. Aileler meslek seçimi konusunda genellikle çocukları yönlendirici olmaktadır ve bazen baskı dahi yapabilmekteler. Aile ya kendi mesleğini devam ettirme veya kendilerinin isteyip de yapamadıkları meslekleri çocuklarının yapması yönünde baskı uygulayabilmekteler. Meslek seçiminde aile kadar bireyin çevresindeki diğer yetişkinlerin, akrabaların ve akranların yönlendirmeleri de etkili olabilmektedir. Bazen birey çevresindeki akraba veya diğer insanların yapmış oldukları meslekleri örnek alarak o meslekleri yapma yönünde tercihte bulunabilmekteler (Kılıç, 2008; Şahin, 2014).

Meslek seçimindeki önemli bir etkende rehberliktir. Kuzgun (akt. Zobar, 2006: 14) eğitsel rehberliği bireyin kendisine uygun bir eğitim alanı belirlemesinde ve bu yolda başarılı

olması için kendisine yapılan yardımlar olarak tanımlamaktadır. Eğitsel ve mesleki rehberlik, okullarda öğrencilerin kendi bilgi, beceri ve kabiliyetlerinin farkına vararak, kendi yeteneklerini, ilgi ve becerilerini tanımlarına ve bu ilgi ve becerilere yönlendirilmelerini kapsamaktadır. Öğrencilerin hem seçecekleri ortaöğretim kurumunun belirlenmesinde hem de meslek seçiminde eğitsel ve mesleki rehberlik faaliyetleri bireyin doğru meslek seçmesine yardımcı olacak nitelik ve etkililikte olmalıdır (Kılıç, 2008; Şahin, 2019).

Öğrencilerin kendi yetenekleri doğrultusunda motive edilmesi, verimli ve etkili öğrenebilmesi, zamanını doğru yönetebilmesi, sınava hazırlanma, ders çalışma, meslekler konusunda doğru bilgiler edinmesi, bu meslekler için gerekli olan becerilerin neler olduğuna ilişkin bilinçlendirilmeleri doğru eğitsel ve mesleki eğitim etkinlikleri ile sağlanabilir. Eğitsel ve mesleki rehberliğin meslek seçiminde önemi büyüktür. Bireyin kendisine uygun meslek seçimlerinde ve dolayısı ile mesleki ve teknik ortaöğretim okullarını tercih edip etmemesi gerektiğinde rehberlik faaliyetleri etkili olabilmektedir.

Lise tercihi ve sonrasında meslek tercihi noktasında ailenin içerisinde bulunduğu sosyo-kültürel ve ekonomik yapının oldukça etkili olduğu görülür. Özellikle ekonomik ve kültürel bakımdan durumu iyi olan aileler çocuklarını uzun vadede meslek sahibi yapmak adına çocuklarının ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak onları yönlendirir ve bu konuda onlara destek olurlar. Oysa ekonomik ve kültürel bakımdan zayıf olan aileler çocuklarının kısa sürede meslek sahibi olmasını ve maddi bir kazançla sahip olmasını öncelikledikleri için çocuklarını mesleki anlamda bu şekilde yönlendirirler.

5. Meslek Liselerinin Tercih Edilme Nedenleri

Eğitim talebi bireyin belirli bir konu ile ilgili eğitim kurumlarına devam edebilmesi için fırsat sunulmasıdır. Bireyin ve toplumun beklentiler ve ihtiyaçları mesleki eğitim kurumlarına olan talebin belirleyicisi olabilmektedir. Bireysel eğitim beklentilerinin toplamı olarak ifade edilebilecek olan toplumsal eğitim talebi, nüfus ve nüfustaki değişimler, eğitimin her kademesinde öğrenim gören öğrencilerin okul terki, okula devamsızlık gibi etkenlerin tespit edilmesiyle belirlenebilmektedir (Ünal, 1996: 137). Bireysel eğitim talebi ise bireyin belirli eğitim kurumlarına gidebilme fırsatı sunulmasıdır (Yılmaz 2011: 2). Bireyin hangi eğitim kurumuna devam edeceğinin ve eğitim tercihin etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenlerin başında öğrencinin cinsiyeti, yaşı, bilişsel özellikleri, başarı durumu, ilgileri ve beklentileri gelmektedir. Bireyin bu özelliklerinin dışında ailenin önemli bir etken olduğunu söyleyebiliriz. Öğrencinin arkadaşları ve okul çevresi de eğitim talebini etkilemektedir. Eğitim sistemi, okul tercihindeki koşullar, eğitim dışındaki nüfus ve ekonomik koşullar, bireyin gelir beklentisi, eğitimin maliyeti bireyin eğitim tercihlerinde etkili olabilmektedir. Eğitim kurumlarının girdisi olan öğrencinin akademik yönden başarılı olması eğitimin devamlılığını sağlarken, başarısız öğrenciler eğitimden çok iş hayatına yönelmektedirler (Yılmaz, 2011: 3). Başarılı öğrencilerinde mesleki eğitim tercih etmelerini sağlayabilmek ancak doğru istihdam politikalarının uygulanması ile mümkün olabilir.

Ortaöğretim yıllarını Çoban (2005) öğrencilerin kendi mesleklerini belirledikleri, geleceklerine dair kararlar aldıkları, kritik bazı tercihlerde buldukları önemli bir dönem olarak tanımlamaktadır. Öğrenciler ortaöğretim düzeyine geldiklerinde meslek olarak ne yapmak istediklerine karar vermek durumundadırlar. Öğrencilerin yapacakları tercihler onların sadece iş hayatlarına ilişkin bir karar değildir, nasıl bir hayat yaşamak istediklerine ilişkin de bir karar niteliği taşıdığından önemli görülmektedir. Çünkü birey yapmış olduğu seçimle sadece kendi mesleğini belirlemiş ve yaşayacağı hayata ilişkin bir karar vermiş olmuyor, aynı zamanda içinde bulunduğu toplumu etkiliyor. Bu noktada altı çizilmesi gereken önemli noktalardan birisi öğrencilerin henüz kendi yeteneklerini keşfetmeden, ne istedikleri konusunda yeterli bilinç düzeyine erişmeden bu kritik kararları vermek durumunda kalmalarıdır. Bireyin vermiş olduğu

kararlar içinde bulunduğu toplumun değerlerinden, cinsiyetinden, ailenin ekonomik durumundan da etkilenebilmektedir (Korkmaz ve Şahin, 2019). Bu nedenle mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını tercih eden öğrenci profilini değiştirmeye, daha geniş öğrenci kitlelerinin bu okulları tercih etmelerini sağlayacak politikalar geliştirmeye ihtiyaç olduğu görülmektedir.

8.sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik okullarını tercih etme nedenlerini ve bu okullara ilişkin algılarını inceleyen Demir (2017), öğrencinin yakın çevresinde bu tür okullarda okuyan ya da bu tür okullardan mezun olan kişilerin olması öğrencilerin bu okullara yöneliminde olumlu etki yarattığını belirlemiştir. Kız öğrencilerden ziyade erkek öğrencilerin bu tür okullara meslek edinmek ve kısa yoldan iş sahibi olmak amacıyla daha fazla yönelindikleri bulunmuştur. Bu okullara ilişkin öğrencilerin bilgileri arttıkça bu okullara yönelik algıların olumlu yönde değiştiği bulunmuştur. Rehber öğretmenlerin ve kurumların mesleki rehberlik faaliyetleri, tanıtıcı broşürlerin hazırlanması da süreci olumlu yönde geliştirecektir. Meslek algısını geliştirmek adına yapılacak olan rehberlik faaliyetleri okul öncesinden başlatılmalı ve bu dönemden itibaren öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin tespit edilmesi noktasında çalışmalar yapılarak bu çalışmaların dosyalanıp muhafaza edilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Rehber öğretmenler ve diğer öğretmenlere mesleki yönlendirme konusunda bilgilendirme yaparak seminerler düzenlemeleri son derece önemli görülmüştür.

Aile gelir durumu ailenin çocuğuna sunacağı eğitim imkânlarını büyük ölçüde mesleki eğitim kurumlarını tercihi etkilemektedir. Ailenin gelirinin yüksek olması çocuk için eğitim fırsatlarını daha üst seviyede sağladığından eğitim talebini artırırken, düşük olması ise, olanak kısıtlılığına neden olduğu için eğitim talebini olumsuz etkilemektedir. Bireysel talebin oluşması ailenin eğitimden beklentisinin ne yönde ve ne ölçüde olduğuyla da ilişkilidir. Eğitime yapılan harcamalar karşılığında gelir ve iş sahibi olma beklentisi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle eğitim talebinde, ailenin gelir düzeyi, meslek seçimi, iş bulma ve bununla birlikte gelir sağlama ekonomik etmenler olarak önemli bir işleve sahiptir (Ünal, 1996, Şahin, 2023a). Öğrencilerin meslek seçimleri de eğitim talebini önemli ölçüde etkilemektedir. Meslek seçimi bireyin ekonomik kazanç elde etme düzeyini, yani gelir beklentisini belirlediğinden yüksek gelir getiren iş kollarının daha fazla tercih edildiği öğrencilerin bu mesleklere daha fazla yönelindikleri görülmektedir (Yılmaz, 2011:4)

Atakök ve Kam (2016) öğrencilerin okul tercihlerini etkileyen nedenleri ortaya koymayı koydukları çalışmada mesleki ve teknik liselerin eğitim gören öğrencilerin annelerini büyük çoğunluğunun ilköğretim mezunu olduğu ve ev hanımı olduğu, babalarının da eğitim konusunda aynı durumda olduğu ve genellikle işçi kesimine dâhil olduğu bir kısmının ise işsiz olduğu görülmüştür. Ayrıca bu okullarda okuyun öğrencilerin akademik başarılarını düşük olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin okul türlerini tercih etmelerinde hangi faktörlerin etkili olduğu araştıran Cengiz, Titrek ve Akgün, (2007) araştırma sonucunda gerek mesleki eğitim veren liseleri gerekse akademik eğitime dönük liseleri tercih eden öğrencilerde tercih noktasında etki eden faktörlerin birbirinden farklı olmadığı görülmüştür. Erkek öğrencilerin okul tercihinde kız öğrencilere kıyasla daha fazla meslek sahibi olma düşüncesini ön planda tuttıkları görülmüştür. Eğitim seviyesi daha yüksek olan annelerin çocuklarının lise tercihi konusunda daha bilinçli hareket ederek daha ziyade yükseköğretim odaklı tercih yaptıkları, eğitim seviyesi düşük annelerin ise çocuklarının ortaöğretim tercihinde kısa yoldan iş sahibi olabilecekleri daha ziyade mesleki beceriye dönük eğitim veren ortaöğretim kurumlarına tercih konusunda yönlendirme yaptıkları görülmektedir. Bu durum ailenin eğitim düzeyi ile sosyo-ekonomik durumunun bu okulların tercih edilmesi noktasında etkili olduğunu göstermektedir. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının akademik başarıları düşük öğrenciler ile eğitim düzeyi düşük ailelerin çocuklarının tercih ettiğini söylemek mümkündür.

Akkaya, Özçatalbaş ve Arabacı (2013), Türkiye’de ilköğretim sonrasında teknik eğitime öğrencilerin geçmek istemelerini etkileyen faktörleri, öğrencilerin bu okulları tercih etme

sebeplerini ve bu okullarda ne tür problemlerle karşılaştıklarını incelemiştir. Öğrencilerin %15'inin öğretmenlerinin yönlendirmesi sonucu bu okullara yöneldikleri görülmüştür. Geriye kalan yüzdelik dilimde ise öğrencinin mensubu olduğu ailenin, içinde bulunduğu çevrenin yönlendirmelerinin sonucunda bu okullara yöneldikleri ayrıca kendi istekleriyle bu okulları talep ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu öğrencilerin sadece %5'inin ailesinin yükseköğretim mezunu olduğu, geriye kalan kısmının ise eğitim düzeyinin düşük olduğu, %70'lik dilimin maddi açıdan durumlarının iyi olmadığı, ayrıca bu okullarda eğitim gören öğrencilerin akademik başarılarının da oldukça düşük olduğu gözlenmiştir. Elde edilen veriler neticesinde, mesleki rehberlik faaliyetlerinin ilköğretimin ilk kademesinden itibaren başlaması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin bu okulları tercih etme nedenlerinden en önemlilerinden birisi muhtemelen mezun olduklarında yükseköğretime yerleşemeseler de iş garantili meslek eğitimi almak maksadı olduğu görülmüştür. Birçok araştırmacı (Atakök ve Kam, 2016; Akkaya, Arabacı ve Özçatalbaşı, 2013) çalışmalarında çözüm önerisi olarak mesleki eğitim için ilköğretimin ilk kademesinden itibaren tanıtım ve yönlendirme çalışmalarının yapılması gerekliliğinin önemine vurgu yapmıştır.

Öğrencilerin meslek liselerini tercih nedenlerini inceleyen Alkan (2014) çalışmasında öğrencinin sınıf seviyesi, cinsiyeti, ailesinin gelir düzeyi ve ailenin eğitim durumu ile anne babanın birlikte yaşamışlığı durumunun bu okulları tercih etmeleri noktasında farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulmasını hedeflemiştir. Çalışmaya göre meslek sahibi olmak, kısa sürede iş bulmak, meslek okullarına sınavsız geçmek arzusu, akademik başarısızlık, kültür derslerinin az olması, okulun eve yakın olması gibi nedenlerin bu okulların tercih edilmesini artırdığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin eğitim sonrasında istihdam edilme koşulları da eğitim tercihlerini etkilemektedir. Toplumun belirli mesleklere bakış açısı, bazı meslekleri öne çıkarması eğitim talebini etkileyebilmektedir. Bireyin, ailenin, toplumun beklentileri eğitim tercihlerini etkileyen önemli bir unsurdur. Kırsalda yaşayan aile ile şehirde yaşayan ailenin eğitim beklentisi farklı olabilmektedir. Yaşam tarzı ve sosyal kültürel farklılıklar, toplumsal sınıf farkları, cinsiyet gibi bireysel etkenler eğitimi tercihinde önemlidir. Ancak öğrencilerin mesleki eğitim tercihlerinde rehberlik etkinlikleri, tanıtım çalışmaları öğrencilerin mesleki eğitim tercihlerini değiştirebilmektedir.

Mesleki rehberlik insanın kendini tanıması sonucunda kendisinde var olan ilgi ve yeteneklerinin farkına varması ile birlikte bu doğrultuda kendisine en uygun mesleği seçme sürecidir. İnsanlığın başlangıcı ile birlikte insan var olduğu topluluk içerisinde kendisine bir yer edinebilmek ve bir statü kazanabilmek amacıyla birtakım çabalara girer. Bunun içinde kendisinin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe sahip olmak ister. Bunun için çeşitli eğitim ve öğretim faaliyetleri sonrasında mesleki yeterliliğe sahip olduktan sonra bu alanda meslek hayatına başlar. Meslek seçimi bireyin yaşamında kendisini geliştirmesine, olumlu bir benlik algısı oluşturmaya, bireyin sosyalleşerek toplum içerisinde yerini almasına, dünya ve insanlarla olumlu bir bağ oluşturarak düzenli bir hayat yaşamasına, kendisini mesleki anlamda da yetiştirmesine, donanım kazanmasına katkıda bulunduğu gibi ülkenin ekonomik anlamda gelişmesine, ekonomik verimliliğe kısacası nitelikli işgücü anlamında ülke ekonomisine katkı sunmasına neden olmaktadır (Kılıç, 2008).

Çoban (2005: 39), öğrencilerin "daha çok mesleki bilgilendirmeye ihtiyaçları olduğu ve mesleki rehberlik ve danışma hizmetlerinin daha etkili, planlı ve sistemli yapılması gerektiğini" belirlemiştir. Ancak bireyin mutluluğu ile kendine uygun meslek seçimi arasında doğru orantı olduğu bilinmektedir. Bu durum okullardaki mesleki rehberlik faaliyetlerinin yetersizliğini göstermektedir. Okul seçiminde iki önemli konu öne çıkmaktadır. Öğrencinin ve ailenin gidilecek okulu seçme konusunda herhangi bir seçim hakkının olup olmadığı ve öğrencinin kendi yeteneklerine uygun okulu seçebilmek için yeterli mesleki rehberliğin yapılıp

yapılmadığıdır (Zobar, 2006). Bazı durumlarda aileye seçme fırsatı verilse de aile çocuğun yeteneklerine göre bir okul seçmek veya çocuğun istediği okulu seçmek yerine kendileri çocuklarının gelecekte hangi mesleği yapmasını istiyorlarsa o mesleğe göre seçim yapmaktalar. Bazen bu seçimlerini yaparken diğer insanların telkinlerinde etkilenmekte ancak çocuklarını yeteneklerini göz önünde bulundurmayabilmekte (Şahin ve Üstüner, 2018).

Yapılan çok sayıda çalışma (Alkan, 2014; Atakök ve Kam, 2016; Karakaş, 2012; Özcan, 2010; Radmard ve Özbaran, 2018; Yolcu, 2011) meslek liselerini tercih eden öğrencilerin bu okulları tercih etmelerindeki en önemli etkenin bu okulları bitirdikten sonra para kazanabilecekleri bir iş bulma imkânlarının olması olduğunu göstermiştir. Bu okulların tercih edilmesindeki ikinci önemli nedenin ise bu öğrencilerin bir meslek için gerekli olan bilgi ve becerileri bu okullarda edinebileceklerine olan güvenleri olarak belirlenmiştir. Özetle kısa yoldan meslek sahibi olma isteği meslek liselerinin tercih edilmesindeki ana neden olarak karşımıza çıkmaktadır (Atakök ve Kam, 2016; Alkan, 2014; Karakaş, 2012; Radmard ve Özbaran 2018; Yolcu, 2011; Özcan, 2010). Öğrencilerin meslek liselerini tercih nedenlerinden üçüncüsünün ise ailenin eğitimsiz olması, ekonomik sıkıntılarının olması, annenin ev hanımı olması gibi etkenlerin olduğu görülmektedir (Alkan, 2014; Cengiz, Titrek ve Akgün, 2007; Akkaya, Özçatalbaş ve Arabacı, 2013; Kılıç, 2008; Yolcu, 2011.)

Yapılan araştırmalardan ortaya çıkan başka bir neden ise öğrencilerinin akademik başarılarının düşük olmasıdır (Alkan, 2014; Akkaya, Özçatalbaş ve Arabacı, 2013). Okul başarısının düşük olması öğrencilerin üniversite sınavında başarısız olabilecekleri düşüncesi, onları bir meslek sahibi olabilecekleri meslek liselerini tercih etmeye zorlamaktadır. Karakaş (2012) ve Demir (2017) öğrencilerin mesleki ve teknik eğitim konusunda herhangi bir bilgiye sahip olmadan, bilinçsiz bir şekilde bu okulları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu şekilde meslek liselerine yönelen öğrencilerin mesleki eğitim ve akademik başarı için gerekli olan yeterli motivasyondan uzak olmaları ve bu öğrencilerin yeterli bilgi ve donanıma sahip olmak için mesleğin gerektirdiği çalışmayı yapamayacakları görülmektedir.

Aileler öğrencilerin bu okulları tercih etmesinde en önemli faktör olarak görülmektedir. Karakaş (2012) ve Özcan (2010) ailelerin öğrencilere bu okulları tercih etme veya etmeme noktasında baskı uyguladıklarını belirtmişlerdir. Yine öğretmenlerin tavsiye ve yönlendirmesi ile bu okulları tercih eden öğrencilerin oranı %15 olarak tespit edilmiştir (Akkaya, Özçatalbaş ve Arabacı, 2013). Öğrencilerin yakın çevrelerinde meslek lisesi mezunlarının olmasının da öğrencilerin bu okulları tercih etmeleri konusunda etkili olduğu belirlenmiştir.

6. Meslek Liselerinin Tercih Edilmeme Nedenleri

Meslek liselerini tercih edilme nedenleri kadar tercih edilmeme nedenleri de önemlidir. Meslek liseleri akademik olarak başarısız ve sosyo-ekonomik durumu kötü olan aile çocukları tarafından çoğunlukla tercih edilirken aynı sebeplerden başka öğrencilerin tercih etmeme nedeni olabilmektedir. Demir (2017) çalışmasında öğrencilerin meslek liseleri hakkında 8.sınıfta yeterli düzeyde bilgilendirilmediklerini, çoğunlukla meslek liselerine karşı olumsuz bir algı olduğunu, bu nedenle de çoğu öğrencinin bu okulları tercih etmek istemediklerini belirtmektedir. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin bu tür okullara yönelik olumsuz algı ve tutumlarının olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin mesleki ve teknik eğitime dair yeterli düzeyde bilgilerinin olmadığı, bu okulları tanıtıcı ve öğrencilere bu anlamda rehberlik edici yeterli faaliyetlerin yapılmadığı görülmüştür. Yapılan birçok çalışma (Kılıç, 2008; Alkan, 2014; Cengiz, Titrek ve Akgün, 2007) erkek öğrencilerin meslek liselerine daha yoğunlukla tercih ettiklerini, kız öğrencilerin ise nadiren meslek liselerini tercih ettiğini göstermektedir. Bu anlamda cinsiyet öğrencilerin tercihlerinin de önemli bir belirleyici haline gelmiştir.

Meslek liselerinin tercih edilmemelerinin başka bir nedeni ise yeterli düzeyde tanıtıcı, yönlendirici rehberlik çalışmalarının yapılmamasıdır (Demir, 2017). Öğrencilerin kulaktan

duyma melek lisesi algısı, kötü örnekler ve halk arasında daha çok başarısız öğrencilerin tercih ettiği okullar olarak anılmaları öğrencilerin tercih etmemelerinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu algı etkili rehberlik faaliyetleri ve okul aile iş birliği ile rahatlıkla çözülebilir (Şahin, 2023b). Aileler öğrencilerin okul tercihlerinde önemli rol oynamaktalar. Bu nedenle ailelere doğru bilgiler ışığında bilinçlendirilerek, daha nitelikli ve başarılı öğrencilerin meslek liselerini tercih etmeleri sağlanabilir. Nitelik ve başarılı öğrenciler mesleki eğitimin yönünü belirlemede ve bu okulların işlevlerini etkin bir şekilde yerine getirmede önemli role sahip olacaklardır. Toplum içinde yer etmiş olan meslek liselerine karşı olumsuz algı ancak başarılı öğrencilerin bu okulları tercih etmesi, yeterli ve etkili bir eğitim süreci sonunda mesleğini gerektiği gibi yapabilecek mezunların verilmesi ve bu okullardan mezun olan öğrencilere kolay istihdam imkânlarının tanınması ile mümkün olabilir.

Meslek liselerinin tercih edilmemelerinin başka bir nedeni ise bu okulların müfredatı ile ilgilidir. Kültür derslerinin bu okullarda yeterince verilmemesi öğrencilerin mezuniyet sonrasında yükseköğretimde eğitim hayatlarını sürdürme olasılıklarını düşürmektedir. Üniversite sınavında istediği programa yerleşemeyeceğini düşünen öğrenciler meslek liselerini tercih etmemektedirler (Alkan, 2014; Özcan, 2010). Meslek liselerinin müfredatları belirli alanlarda ihtiyaç duyulan insan gücünü, ara elamanı yetiştirme işlevi yerine getirmeye odaklandığından meslek liselerinde mesleki dersler, uygulamalı dersler yoğunluktadır. Bu durum yükseköğretim okumak isteyenler için olumsuz bir tablo oluşturabilmektedir.

Meslek liselerinin tercih edilmeme nedenlerinden birisi de bu okullardan mezun olan öğrencilerin iş hayatında yeterince istihdam edilmemelerinden kaynaklanmaktadır. İstihdam ile ilgili yaşanan sorunlar öğrencileri tercihini olumsuz yönde etkilemektedir (Akkaya, Özçatalbaş ve Arabacı 2013; Dikmen, 2017). Kendi yeteneklerini geliştirmek için kendi özgür iradesi ile bu okulları tercih edenlerde bulunmaktadır. Ancak Kılıç (2008) ve Yolcu (2011) bu şekilde meslek liselerini tercih eden öğrenci sayısının çok düşük olduğunu belirtmişlerdir. Karakaş (2012) yaptığı çalışma neticesinde öğrencilerin mesleki eğitim ve akademik eğitim veren liseler konusunda yeterince bilgiye sahip olmadıkları ve ayırt edici yönleri tam anlamıyla bilecek bir farkındalığa sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin en çok okumayı hedefledikleri lisenin kısa yoldan meslek sahibi olmak ve iş bulmak amacıyla sağlık meslek liseleri olduğu ortaya çıkmıştır. Karakaş (2012) ise öğrencilerin bu okulları tercih etmeme nedenlerinin bu okulların sahip olduğu olumsuz algı olduğunu belirlemiştir.

Kız çocukları üzerindeki otorite konusunda babaların daha etkin olduğu göz önünde bulundurulduğunda eğitim seviyesi yüksek olsun ya da düşük olsun kız çocuklarının tercihleri konusunda babaların etkin rol oynadığı görülmektedir. Ailenin ekonomik durumu ile okul tercihi noktasında da doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir (Şahin, 2023a). Ekonomik durumu düşük aile çocuklarının meslek edindirici ve kısa yoldan iş bulma mantığı ile okul tercihine yöneldikleri görülmüştür. Bu sonuçlar değerlendirildiğine çözüm olarak: ortaöğretim tercihlerinin daha bilinçli yapılabilmesi için anne ve babaların bu konuda bilgilendirilmelerinin yapılması gerekmektedir. Öğrenci ve velilere rehberlik servisleri tarafından bilgilendirme çalışması yapılmalı. Özellikle de eğitim seviyesi düşük anne ve babalar ile çok çocuk sahibi olan ebeveynler üzerinde bu çalışmalar yoğunlaştırılmalıdır. Öğrencinin ailesinin ekonomik durumunun öğrencinin yetenek ve isteklerinin önüne geçmeyecek şekilde öğrenim göreceği koşulların adil bir biçimde oluşturularak eğitimde imkân ve fırsat eşitliğinin sağlanması gerekmektedir. Özellikle de devlet okulları ve özel okullar arasındaki fark ortadan kaldırılmalıdır. Mesleki rehberlik ve yöneltme çalışmaları sadece Anadolu ve Fen liselerine yönelik değil öğrencinin ilgi istek ve yetenekleri doğrultusunda bireysel farklılıklar gözetilerek yapılmalıdır.

Literatürde yer alan çalışmalarda öğrencilerin bu okulları tercih etme oranlarını artırmaya yönelik bazı önerilerin geliştirildiği görülmektedir. Dikmen (2007) özellikle mesleki rehberliğin önemine vurgu yapmış ve mesleki rehberlik faaliyetlerinin okulöncesinden

başlanarak yapılması gerektiğini, öğrencilerin ilgi, yetenek ve becerilerini belirlemeye yönelik faaliyetler yapılarak öğrenci yetenek dosyalarının oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Birçok çalışmada da (Atakök ve Kam, 2016; Dikmen, 2007; Kılıç, 2008; Karakaş, 2012) mesleki rehberliğin ilköğretim kademesinde başlatılması gerektiğini, bu yıllardan itibaren öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi gerektiğini önermişlerdir. Kılıç (2008) mesleki rehberlik faaliyetlerini yürütecek rehber öğretmenlerin hizmet içi eğitimler ve seminerler yoluyla daha etkili ve verimli mesleki rehberlik yapabilmek için eğitimler almaları gerektiğini, mevcut durumun etkili mesleki rehberlik için yetersiz olduğunu belirtmektedir.

Çocuğun hayatının her döneminde olduğu gibi meslek seçiminde ve okul seçiminde ailenin ve öğretmenlerin yönlendirmeleri önemli görülmektedir. Bu nedenle bazı çalışmalarda aileleri de içine alacak şekilde öğretmen ve aileler için tanıtıcı seminerler düzenlenmesi önerilmiştir. Yine aynı kaynaklar öğrencilerin üniversite eğitimine devam etmek istediklerinde mezun oldukların lisenin müfredatından sorular sorulmasının önemin vurgulamışlardır (Akkaya, Özçatalbaşve Arabacı, 2013; Cengiz, Titrek ve Akgün, 2007; Kılıç,2008 Şahin, 2022). Üniversite eğitimine devam etmek isteyen öğrencilere kendi okullarındaki ders içeriklerine yönelik soruların sorulması, onların hem mesleki eğitime yönelik dersleri önemsemelerini hem de meslek liselerinin daha fazla başarılı öğrenci tarafından tercih edilmesini sağlayabilir.

Meslek lisesi mezunların istihdam sorunlarına neden olan önemli bir etken bu okullarda kullanılan makine ve teçhizatın çağın gerinde kalması, sektörde okul dışında bu makine ve teçhizatın artık kullanılmıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bu okullarda kullanılan makinaların, teknolojik alt yapının sürekli güncellenmesi önerilebilir. Benzer şekilde bu okullarda görev yapan öğretmenlerinde mesleki bilgilerin güncellenmeli. Günün ve sektörün ihtiyaç duyduğu elamanları yetiştirebilmek için iş hayatındaki gelişmeler yakından takip edilerek öğretmenlerin seminerler veya hizmet içi eğitimlerle sürekli güncel bilgi becerileri edinmeleri sağlanmalıdır. Sanayi kuruluşları, özel işletmeler ve meslek liseleri arasında güçlü bir ilişki geliştirilmelidir. Okulların bulunduğu bölgenin özellikleri ve istihdam ihtiyaçları göz önünde bulundurularak o bölgeye özgü müfredatlar geliştirilmelidir. Özel meslek liselerinin kurulması teşvik edilerek kaliteyi artırmaya yönelik rekabet ortamı oluşturulmalıdır (Dikmen, 2007).

7. Mesleki ve Teknik Eğitimin İyileştirilmesine İlişkin 20. Milli Eğitim Şurasında Alınan Kararlar

20. Milli Eğitim şurası 1-3 Aralık 2021 tarihinde yapılmış Şurada Temel Eğitimde Fırsat Eşitliği, Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi ve Mesleki Eğitimin İyileştirilmesi özel ihtisas komisyonları üyelerinin görüş ve önerilerinden oluşan maddeler belirlenmiştir. Şura üyelerinin oyları ile kabul edilen maddelere ilişkin olarak Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer “Şurada alınan kararları emanet olarak alıyorum. Sizleri temin ederim ki burada alınan kararlar ister oybirliği ile ister oy çokluğu ile olsun birebir takipçisi olacağım ve açık yüreklilikle şunu ifade ediyorum ki her üç ayda bir bunların gerçekleştirme oranlarını, hangi seviyeye geldiğini, sahada hangi etkilere sahip olduğunu çok kapsamlı bir şekilde sizlerle paylaşacağım” demiştir (Kasap ve Şahin, 2021: 1). Şurada mesleki eğitimle ilgili de önemli bazı kararların alındığı görülmektedir. Bu kararlardan bir kısmı mesleki eğitimin genel yapısının güçlendirilmesine ile ilgilidir (MEB, 2021):

1. Resmi ve özel tüm mesleki ve teknik eğitim kurumlarının ulusal ve uluslararası sektörlerin ihtiyaçları doğrultusunda yeni programlar açılmalı ve mevcut öğretim programlarının güncellenmesi sağlanmalıdır.

2. Yabancı dil ağırlıklı mesleki eğitim programları yaygınlaştırılarak hazırlık sınıfı bulunan Anadolu teknik programlarda verilen meslek derslerinin en az %30'u yabancı dilde verilmelidir.
3. Farklı kurum ve kuruluşlarca yürütülen meslek edindirme ve belgelendirme faaliyetlerinin mesleki eğitim veren okul/kurumlar tarafından yürütülen programlar ile uyum ve entegrasyonu sağlanmalıdır.
4. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının fikri ve sınai mülkiyet hakları konusundaki farkındalığı artırılmalı ve okullar patent, faydalı model, marka ve tasarım tescili konularında teşvik edilmelidir.
5. İş gücü piyasasında ihtiyaç duyulan becerilere yönelik kısa süreli ulusal tanınırlığı olan mesleki ve teknik eğitim programları düzenlenmelidir.
6. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin meslek edinimine ilişkin teorik ve uygulamalı eğitimler zenginleştirilmelidir.
7. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde sınıf geçme ve sınav sistemine modüller eğitim sistemine göre tasarlanmalıdır.
8. Mesleki eğitimin tüm paydaşlarına yönelik ahilik kültürü ve fütüvvet geleneğine ilişkin farkındalığı artıracak faaliyetler yapılmalıdır.
9. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında araç-gereç, bina, altyapı eksiklerini ortaya koyacak bir izleme ve değerlendirme modeli geliştirilmelidir. Tespit edilen eksikliklerin giderilmesine yönelik kamusal destekler artırılmalı ve özel sektör destekleri teşvik edilmelidir.
10. Özel mesleki ve teknik Anadolu liselerinde en az bir yöneticinin atölye, laboratuvar ve meslek dersleri alanından olması sağlanmalıdır.
11. İl/ilçe milli eğitim müdürlüklerinde, mesleki ve teknik eğitimden sorumlu müdür yardımcısı ve/veya şube müdürü atölye, laboratuvar ve meslek dersleri alanından görevlendirilmelidir.
12. Özel mesleki ve teknik eğitim kurumlarının tamamı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan donatım standartlarına uygun hale getirilmelidir.
13. Meslek Odaları ile Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri bütçelerinden mesleki eğitime pay ayrılması sağlanmalıdır.
14. Resmi ve özel tüm mesleki ve teknik eğitim kurumları ile yükseköğretim kurumları bünyesindeki meslek yüksekokulları arasındaki geçişler, beceri mükemmeliğini azaltacak ve verimliliği artıracak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Birbirinin devam niteliğindeki programların güncellenmesinde meslek standartları dikkate alınarak Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu iş birliği içinde program geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.
15. Mesleki eğitim kurumlarının TİKA, Türkiye Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı gibi yurt dışında faaliyet gösteren kurumlarla iş birlikleri güçlendirilmelidir.
16. Döner sermaye işletmeleri ihalelere teklif verirken geçici ve kesin teminat sunumundan muaf tutulmalıdır.
17. Döner sermaye kapsamında elde edilen gelirlerin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalı ve bu kapsamda üretilen ürünlerin satışı için etkin mekanizmalar kurulmalıdır.
18. Atölye/meslek derslerinde grup sayısı belirlenirken alanların özellikleri gözeticilerle bütün sınıf seviyelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı azaltılmalıdır.

19. Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili okul yöneticileri ve denetimde görevli müfettişlerin atanmasında atölye ve meslek dersleri öğretmenlerine öncelik verilmelidir.
20. Mesleki eğitim kurumlarımızın ulusal ve uluslararası rekabet gücünü desteklemek için mesleki eğitim alanındaki ulusal ve uluslararası faaliyetlere katılmaları teşvik edilmelidir.

Mesleki eğitimin genel yapısını güçlendirmeyi hedefleyen yukarıdaki Şura kararları uygulandığında daha fazla öğrencinin mesleki ve teknik eğitim kurumlarını tercih edecekleri ve bu kurumların toplumun beklentilerini karşılayabilecek düzeye ulaşabilecekleri görülmektedir. 20. Milli Eğitim Şurasında mesleki eğitimde insan kaynağının güçlendirilmesine yönelik de bazı kararların alındığı görülür. Bu kararlar bazıları şu şekilde özetlenebilir (MEB, 2021):

1. Mesleki eğitimin kalitesinin artırılması ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla yurt içi ve yurt dışı paydaşlarla iş birliği içerisinde sektörel mükemmeliyet merkezleri kurulmalıdır.
2. Mesleki ve teknik eğitimde atölye ve laboratuvar öğretmenlerine, ihtiyaç halinde yakın alanlarda da görev alabilmelerini temin edecek şekilde mesleki gelişim imkanları sağlanmalıdır.
3. Özel eğitime ihtiyacı olan ve kaynaştırma kapsamındaki öğrencilerin işletmelerde beceri eğitimi ve staj imkanlarından yeterince faydalandırılmaları amacıyla teşvik uygulanmalıdır.
4. Meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin beceri eğitimi/staj yaptığı işletmede istihdam edilme durumunda ilgili işletmeye vergi ve SSK prim indirimi gibi teşvik edici uygulamalara gidilmelidir.
5. Meslek lisesi öğrencilerine yurt dışı staj için maddi kaynaklar sağlanmalıdır.
6. Okul personeli, iş güvenliği kapsamında iş kazalarına karşı mali sorumluluk sigortası kapsamına alınmalıdır.
7. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında eğitim alan öğrenciler tüm sigorta kollarına dahil edilmeli ve bu süre emekliliğe sayılmalıdır.
8. Mezun takip sistemi geliştirilmeli ve işlevsel hale getirilmelidir.
9. Mesleki ve teknik eğitimin öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere sayılı sayıda mesleki ve teknik eğitim enstitüsü kurulmalıdır.

MEB (2021) 20. Şura kararları içinde yer alan bu kararlar ile insan gücü ihtiyacı bir taraftan güçlendirilmeye ve nitelik öğretmenlerin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında çalışmalarının amaçlandığı görülmektedir. Bu maddeler ek olarak mesleki ve teknik eğitimin itibarını artırmaya yönelik de bazı kararların alındığı görülür. Bu kararlar erken yaşta mesleki rehberlik faaliyetlerine yer verilmesini, başta başarılı öğrenciler olmak üzere mesleki ve teknik liseleri tercih edenlere burs verilmesi ve başka imkanların tanınması ve mesleki ve teknik eğitim programlarına ilişkin medyada programlar yapılarak mesleki ve teknik eğitim kurumlarının tanıtımı (MEB, 2021) şeklinde belirlendiği görülür. Bütün bu kararın odağında yer alan mesleki ve teknik eğitimin hem kurum olarak hem de öğretmen ve öğrenci kalitesini artırmaya yönelik kararlar içerdiği görülmektedir.

Alınan kararlar her ne kadar yeterli düzeyde uygulamaya konulmuş olsa da mesleki ve teknik eğitim kurumlarının içinde bulunduğu durumu ve bu durumdan çıkış yollarını özetlemektedir. Öğrencilerin, özellikle başarılı öğrencilerin bu okulları tercih etmesi için öncelikle bu okulların itibarlarının artırılması, eğitimin kalitesinin artırılması ve bu okullardan mezun olan öğrencilerin iş piyasasında istihdamları noktasındaki engellerin kaldırılması bu konuda önemli bir mesafe alınmasını sağlayabilir. Aksi halde daha önceki Şura kararlarının birçoğunda görmenin mümkün olduğu Şura kararları kâğıt üzerindeki iyi niyet metinleri olarak kalacaktır.

8. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada mesleki ve teknik eğitimin önemi, bu okulları öğrencilerin tercih etme ve tercih etmeme nedenleri ile bu okulların daha fazla tercih edilmesi için yapılması gerekenlere ilişkin bilgiler literatür ışığında verilmiştir. Yapılan çalışmalar mesleki ve teknik eğitimin sektörün ve toplumun beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olması, güncel ve teknolojik alt yapısının yeterli olmasının ülke ekonomisini dünya pazarında söz sahibi yapma noktasında önemli olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitime yaklaşımlarının ne olduğu literatür ışığında tespit edilmeye çalışılmıştır. ‘‘Mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarına daha kaliteli öğrenci nasıl yönlendirilebilir, bunun için neler yapılabilir?’’ sorusunun cevabı bulunmaya çalışılmış ve araştırma sonucu aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Öğrencilerin mesleki ve teknik eğitim okullarını tercih etmelerinde önemli etkenlerden birisinin akademik başarı olduğu, daha çok yükseköğretim beklentisi olmayan öğrencilerin mesleki ve teknik eğitim veren liseleri tercih ettikleri belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar ayrıca eğitimi olmayan, sosyo-ekonomik durumu yetersiz olana ailelerin çabuk ve kolay yoldan iş sahibi olmaları için çocuklarını mesleki ve teknik eğitim veren bu okullara yönlendirdikleri görülmüştür. Bu okulları rehberlik hizmetlerinin etkisi ile, öğretmenlerin ve yakın çevredeki insanların yönlendirmeleri ile de öğrencilerin tercih ettikleri belirlenmiştir.

Bu okulların tercih edilmemesinin önündeki en önemli sorunlardan birisi bu okulların toplum içinde olumsuz algısıdır. Daha çok akademik olarak başarısız öğrencilerin tercih ettiği, kullanılan ekipman, araç ve gereçlerin çağın gerisinde kaldığı ve günün şartlarına uygun mesleki eğitimin verilmediği yönündeki algı bu okulların tercih edilmesini engelleyebilmektedir. Diğer önemli bir etken ise ailelerin baskıcı tutumlarıdır. Çoğu aile lise tercihi çocukların etkilemekte, kendi hayallerindeki meslekleri veya çocuklarının daha fazla gelir elde edebilecekleri gözde meslekleri tercih etmelerini istemektedirler. Bu nedenle ailelerin çocukları doğru yönlendirmeleri ve baskı kurmamaları için ailelere yönelik bilgilendirme ve rehberlik faaliyetlerine yer verilmesi gerekir.

Öğrencilerin mesleki ve teknik eğitim veren okullardan mezun olduktan sonra iş bulamamaları, istihdam sorununun olması da önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim veren liselerde açılan programların iş piyasasının ve sektörlerin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması, güncel ve modern teçhizatlar ile istihdamlarını kolaylaştırıcı yetkinlikte eğitimin verilmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için okulların modernize edilmesi, güncel gelişmelerin ve teknolojinin takip edilmesi, sektörlerin ihtiyaç duyduğu ara eleman yetkinliklerinin belirlenerek piyasaya dönük eğitim verilmesi istihdam sorununu çözmede etkili olabilir. Mesleki ve teknik eğitimin öğrenci beceri ve bilgi yönünden daha kaliteli seviyeye ulaşması için yeni stratejiler belirleyip, ülkenin ihtiyacı olan insan gücünün yetiştirilmesini sağlamak için yeniden yapılanmaya gidilmeli ve eğitim istihdam sağlam bir zemine oturtulmalıdır.

Öğrencilerin meslek seçimi konusunda yeterli rehberlik faaliyetlerine katılmadıkları, mesleki rehberlik faaliyetlerinin daha erken yaşlarda verilmesi gerektiği belirlenmiştir. Öğrencilerin kendi bilgi, beceri ve kapasitelerinin farkına varmalarının onların daha sağlıklı ve doğru kararlar vermelerini sağlayacağı düşüncesi ile öğrencilerin beceri ve kapasitelerini tanımalarına yardımcı olacak etkinliklerin düzenlenmesi gerekir. Öğrencilerin doğru mesleklere yönlendirilmeleri onların mutlu ve iş hayatlarında başarılı bireyler olarak topluma katılmalarını sağlayacaktır.

Öğrencilerin lise tercihi konusunda kendi kararını kendisinin vermesi kadar öğrencilerin ailelerinin, arkadaş, öğretmen ve rehberlik servisinin etkisinin ile de tercihte buldukları ancak bu anlamda rehberlik servisinin yeterince kullanılmadığının belirtildiği görülmüştür. Mesleki rehberlik faaliyetlerinin okul öncesinden itibaren başlatılması, öğrencilerin ilgi istek ve

yeteneklerinin bu yıllardan itibaren tespit edilerek bilgilerinin dosyalanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Mesleki rehberlik faaliyetleri önem arz ettiği için bu alanda rehberlik yapacak rehber öğretmenlere mesleki yönlendirme konusunda yeterince bilgilendirme çalışması yapılabilmesi adına seminerler verilmelidir.

Öğrencilerin okul tercihleri konusunda yetkin pozisyonda olan aile ve öğretmenlere aynı zamanda öğrencilere yönelik bu okulları tanıtıcı seminer çalışmaları yapılması gerektiği görülmüştür. Öğrencilerin mesleki ve teknik eğitim veren liselerin fiziki koşullarını görmeleri için bu okulları tanıtmaya yönelik geziler düzenlenmelidir. Yükseköğretim okumak isteyen başarılı öğrencilerin mesleki ve teknik liselerde genel kültür derslerinin az olması nedeniyle bu liseleri fazla tercih etmedikleri görülmüştür. Bu nedenle öğrencilerin bu tür okullardan mezun olduktan sonra ilgili alanda yükseköğretime gidebilmeleri için mezun oldukları okullardaki müfredatı ve edindikleri beceriye yönelik öğrencilere sınavda soru sorulmalıdır. Bu durum üniversite hedefi olan öğrencilerin de teknik eğitim veren bu tür okulları tercih etmelerinde etkili olacaktır.

Mesleki ve teknik liselerin atölye ve laboratuvarlarında bulunan makina ve teçhizatın güncel, teknolojik ve modernize edilerek reel sektörde var olan işletmelerle eşgüdümlü hale gelmesi sağlanmalıdır. Bu tür okullarda ders okutan meslek dersi öğretmenlerinin güncel ihtiyaçlara cevap verebilmesi adına kendilerini geliştirebilmeleri ve yenileyebilmeleri için hizmet içi eğitim programlarına dâhil olmaları gerekmektedir. Özel işletmeler ve sanayi kuruluşları ile mesleki eğitim arasındaki ilişki güçlendirilmeli, bu okullardaki ders müfredatlarına yörede istihdamı olan alanlarla ilgili kazanım ve beceriler eklenmelidir. Bu alandaki özel okul sayıları artırılarak kalite ve rekabet sağlanmalıdır.

Mesleki ve teknik eğitim liselerine başarılı öğrencileri çekmek ve tercih ettirmek, okulun sağladığı eğitim kalitesini ve sunduğu fırsatları vurgulamak, öğrencilerin ilgi alanlarına hitap etmek ve gelecekteki kariyer hedeflerine uygun bir eğitim ve istihdam ortamı sağlamakla ile mümkündür. Bu hedeflere ulaşmak için kullanılacak bazı stratejiler:

1. Çeşitli Meslek Alanlarını Tanıtma: Okul, çeşitli meslek alanlarını ve teknik becerileri kapsayan bir program sunmalıdır. Öğrencilere farklı meslek seçenekleri hakkında bilgi vermek için etkili rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlanmalıdır.
2. İş birliği ve Staj Olanakları: Okul, öğrencilere gerçek dünya deneyimleri kazandıracak işbirliği ve staj fırsatları sunmalıdır. İş dünyasıyla güçlü bağlantılar kurarak öğrencilerin iş dünyasını daha yakından tanımalarına ve gelecekteki iş ortaklarıyla bağlantı kurmalarına yardımcı olunmalıdır.
3. Modern Ekipman ve Teknoloji Kullanımı: Okul, güncel teknoloji ve ekipman kullanarak öğrencilere sektöre uygun beceriler kazandırmalıdır. Modern teknoloji ve ekipman kullanımı, öğrencilerin pratik becerilerini güçlendirecek ve iş dünyasına daha iyi hazırlanmalarına yardımcı olacaktır.
4. Başarı Hikayelerini Paylaşma: Başarı hikayeleri ve mezunların başarıları, potansiyel öğrencilere ilham kaynağı olabilir. Mezunlarının kariyerlerine dair başarı öykülerini paylaşarak, okulun sunduğu eğitimin gelecekteki fırsatlar üzerindeki olumlu etkilerini vurgulayabilir.
5. Etkin Tanıtım ve Pazarlama: Okul, hedef kitlesine yönelik etkili pazarlama ve tanıtım stratejileri geliştirmelidir. Online platformlarda ve sosyal medyada hedef kitlesine ulaşmak için etkili pazarlama kampanyaları düzenlenebilir.
6. Öğrenci Projeleri ve Yarışmalar: Okul, öğrencilerin projelerde ve yarışmalarda yer almasını teşvik etmelidir. Öğrencilerin kendi becerilerini sergilemelerine ve potansiyel olarak dikkat çekmelerine yardımcı olacak etkinliklere katılımı teşvik edilmelidir.

Bu stratejiler, mesleki ve teknik eğitim liselerine başarılı öğrencileri çekmek ve tercih ettirmek için başlangıç noktaları olabilir. Okulun, öğrencilere somut faydalar ve kariyer avantajları sağlayan bir eğitim sunması, tercih edilebilirliğini artırabilir.

Kaynakça

- Akkaya, E., Özçatalbaş, Y., ve Arabacı, U. (2013). Endüstri Meslek Liselerine Öğrenci Yönelimi. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi (32), 127-145.
- Alkan, Ö.K. (2014). Meslek Liselerini Tercih etmede Etkili Olduğu Düşünülen Faktörleri İkili Karşılaştırmalar Yöntemiyle Ölçeklendirilmesi. Mesleki Bilimler Dergisi, 1(3), 129-146.
- Alkan, C., Doğan, H., & Sezgin, İ. (1998). Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları. (4. Baskı), Ankara: Alkım Yayınları.
- Altay, F., & Üstün, N. (2011). Mesleki eğitim sistemi araştırma raporu. Konya Ticaret Odası, Konya.
- Atakök, G., & Kam, M. (2016). Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okullarının Tercih Nedenleri 1st International Conference on Engineering Technology and Applied Sciences (ICETAS 2016), İstanbul.
- Aykaç, N. (2002). Türkiye’de ve bazı avrupa ülkelerinde mesleki ve teknik eğitim. Milli Eğitim Dergisi (155-156).
- Binici, H., & Arı, N. (2004). Mesleki ve teknik eğitimde arayışlar. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24 (3), 383-396.
- Bozgeyikli, H. (2019). Geleceğin Türkiye’si analiz raporları 2. Mesleki ve teknik eğitimin geleceği. İstanbul: İlke İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Cengiz, G., Titrek, O., Akgün, Ö. (2007). Öğrencilerin ortaöğretim kurumu tercihinde okullarla ilgili faktörlerin etkisi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 4(1), 1-22.
- Cice, Y. (2019). Mesleki ve Teknik Eğitim Politikalarının Analizi: Öğretmen, Okul Yöneticisi ve Sektör Görüşleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Çakır, C. (2017). Geçmişten günümüze Türk eğitim sistemindeki gelişmeler: Bir kamu politikası aktörü olarak milli eğitim şuraları özelinde bir değerlendirme. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 9(2), 31-48
- Çelik, G.Y. (2013). Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi (MEGEP) ' in değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı İstanbul.
- Çoban, A.E., (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(10), 39-54.
- Demir, Ü. (2017). Mesleki ve teknik Anadolu lisesi algısı (Ortaokul 8. sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma.) Eğitim Kuram ve Uygulama, 13(2), 316-342.
- Demir, E., & Şen, H.Ş. (2009). Cumhuriyet dönemi mesleki ve teknik eğitim reformları. Ege Eğitim Dergisi, 10(2), 39-59.
- Dikmen, S. (2007). Ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitim tercihinin etki eden etkenlerin belirlenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bilim uzmanlığı tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, H. (1983). Mesleki ve teknik eğitimin ilkeleri ve gelişmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 16 (1), 167-181.
- Ekşioğlu, S. (2013). Mesleki ve teknik liselerde uygulanan modüler öğretim programının değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Kam, M. (2013). Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarının tercih edilme nedenlerinin belirlenmesi ve analizi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul/Üsküdar.
- Karakaş, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitim algıları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Kasap, S. Şahin, S. (2021). 20. Milli Eğitim Şurası'nda 128 maddede tavsiye kararı alındı. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/20-milli-egitim-surasinda-128-maddede-tavsiye-karari-alindi-/2437428#> (23 Aralık, 2023).
- Kılıç, V.A. (2008). Tanıtım ve yönlendirme dersinin mesleki teknik eğitime yönlendirmede etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kızıltan, G. (2005). Meslek Seçimi. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, <http://mtegm.meb.gov.tr/www/tarihcemiz/icerik/20> (20 Aralık, 2023)
- Korkmaz, C. & Şahin, M. (2013). 2009 Pisa Başarılarına Göre Ülkelerin Genel Ve İnsani Gelişmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(22), 225-247.
- Korkmaz, C., & Şahin, M. (2019). Liselere kayıt sistemine yönelik öğretmen görüşleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(4), 9-20
- MEB (2021). 20. Milli Eğitim Şurası Kararları. Chrome extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf (24 Aralık, 2023).
- Özcan, M. (2010). Anadolu meslek lisesi öğrencilerinin okudukları okulu seçme nedenleri ve gelecek beklentileri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özçatalbaş, A.V. (2013). Endüstri Meslek Liselerine Öğrenci Yönelimi. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Eğitim Fakültesi Dergisi (32), 127-145.
- Özer, M. (2020). Türkiye'de Mesleki eğitimde paradigma değişimi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 40 (2), 357-384.
- Radmard, S., & Özbaran, B.D. (2018). Ortaöğretimde Adalet Alanı Olan Mesleki Eğitim Talebini Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi. Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi, 2(1), 1-15.
- Somuncu, A. (2020). Türkiye'de mesleki eğitim ve istihdam- hayaller beyaz yaka olsa da gerçekler mavi yaka. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi (1), 177-194.
- Şahin, M. (2019). Eğitimde oturma düzeninin önemi. İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4(1), 73-101.
- Şahin, M. (2022). Eğitimde yönetici yetkinlikler. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1 (2), 340-361.
- Şahin, M. (2023a). Okul yöneticilerinin okul geliştirmedeki rollerine ilişkin bir çalışma. The Journal of International Educational Sciences, 10 (34), 382-398.
- Şahin, M. (2023b). The place and importance of family in Education. Milli Eğitim Dergisi, 52(240), 3195-3220.
- Şahin, İ. & Fındık, T. (2008). Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim: mevcut durum, sorunlar, ve çözüm önerileri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(3), 65-86.
- Şahin, M. ve Bülbüloğlu, S. (2019). The effects of nomophobic behavior of university students on their intellectual thinking tendency. African Educational Research Journal, 9(1), 197-204.
- Sahin, M. ve Üstüner, M. (2014). Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 652 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye ilişkin okul müdürlerinin görüşleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(25), 374-392

- Şahin, M. & Üstüner, M. (2018). Sosyal medyaya ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(1), 335-355.
- Şaşmaz, Z. (2012). Kız teknik ve meslek liselerinde okuyan öğrencilerin çocuk gelişimi bölümünü tercih nedenleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tarlakazan, B. (2013). Osmanlıdan günümüze meslek ve teknik eğitimin tarihsel gelişimi ve günümüz mesleki teknik eğitime yönelik öneriler. Mesleki ve Bilimler Dergisi, 2(2), 71-78.
- Uçar, C. & Özerbaş, M.A. (2013). Mesleki ve teknik eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki konumu. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 242-253.
- Ünal, I. (1996). Eğitim ekonomisi ve yetiştirme ekonomisi. Ankara: Torun matbaası.
- Vurucu, F. (2010). Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, S. (2011). Eğitim sektöründe arz talep analizi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 47, 1-4.
- Yolcu, H. (2011). Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etkenler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi (Educational administration: Theory and Practice), 17 (3), 453-483.
- Zobar, A. (2006). Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çankaya/Ankara